

Reactie Koninklijke Bibliotheek op het DSM-implementatiewetsvoorstel

Ter attentie van het kabinet en de betrokken ministeries

Den Haag, 22 augustus 2019

Middels deze brief wil de Koninklijke Bibliotheek graag reageren op de consultatie inzake het wetsvoorstel ter implementatie van de DSM-richtlijn.

De Koninklijke Bibliotheek (KB) is de Nationale Bibliotheek van Nederland. Sinds 1798 verrichten wij belangrijke wettelijk vastgelegde taken op het gebied van de informatievoorziening in Nederland.

Onze rijke collectie bestaat voor het grootste deel uit materiaal waarop nog auteursrecht rust, terwijl grootschalige collectiedigitalisering ten behoeve van onderzoekers en het algemene publiek een zeer belangrijke activiteit van de KB is. In 2008 reageerden we daarom ook reeds op het Europese Groenboek Auteursrecht en de kenniseconomie, in 2011 op het Europese Richtlijnvoorstel Verweesde Werken en in 2016 op het DSM-richtlijnvoorstel.

De KB ondersteunt de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen. Onze eigen reactie voegt hier enkele punten aan toe die specifiek de KB betreffen. Daartoe gaan we nader in op de TDM-excepties, de conserveringsexceptie en verruimde licenties. Wij willen in het bijzonder wijzen op het grote belang dat emulatie en webharvesting hebben voor de KB.

Naast de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen bevelen wij ook de reacties van FOBIID en UKB ten zeerste in uw aandacht aan.

Artikelsgewijs commentaar

Artikel 15n en 15o: Tekst- en Datamining (TDM)

1. De KB is blij met de invoering van de twee nieuwe TDM-excepties. Dat hieraan grote behoefte is, is ons welbekend omdat de KB al veel samenwerkt met onderzoekers uit het veld van de Digital Humanities, waaronder ook researchers-in-residence bij ons in huis. Door de KB gedigitaliseerde content vormt namelijk zeer interessant en gewild onderzoeksmateriaal. In nationaal verband beoogt ook CLARIAH-PLUS, waarin de KB participeert, TDM-onderzoek te faciliteren. Als KB zullen wij dan ook verzoeken van externe onderzoekers gaan krijgen om kopieën te leveren van

zowel door ons gedigitaliseerde content als van werken waartoe de KB op basis van licenties/abbonementen rechtmatig toegang biedt. Daarom zien wij graag dat de mogelijkheid om de begunstigden ingevolge artikel 15n en 15o op hun verzoek kopieën voor TDM te verstrekken expliciet wordt vermeld in de wet en/of MvT.

2. Aangezien de KB over veel interessante digitale content beschikt en dus alsmaar meer met TDM van doen krijgt, nemen wij heel graag deel aan de stakeholderdialoog om mee te denken hoe de TDM-excepties in de praktijk handen en voeten kunnen krijgen.

Artikel 16na: preservering - emulatie

3. Als nationale bibliotheek benadrukken wij dat emulatie¹ voor ons van bijzonder groot belang is, omdat het aandeel digitale werken in onze collectie alsmaar groter wordt. Voorbeelden zijn tekstopublicaties op CD-Rom, websites (met multimediale content die bijvoorbeeld verouderde software vereist) en ebooks, die soms ook zijn verrijkt met muziek, film e.d. Daarnaast beschikt de KB bovendien over een zeer groot aantal gedigitaliseerde werken, dat ook gestaag groeit. De preservering van al deze werken vergt niet alleen het kunnen migreren daarvan, maar het duurzaam raadpleegbaar houden vergt ook de emulatie van hard- en software (die geen onderdeel van onze collectie uitmaken). Wij onderschrijven dan ook ten zeerste de wens van erfgoedinstellingen om de preserveringsexceptie in artikel 16na te verruimen zodat deze ook emulatie toestaat.

Artikel 16na: preservering - webharvesting

4. De KB schaaft zich met al haar gewicht achter de wens van erfgoedinstellingen om het harvesten (kopieëren) toe te staan van auteursrechtelijk beschermde werken op het Nederlandse deel van het internet, ter preservering daarvan.² Voor de KB is deze wens extra urgent omdat ons nieuwe collectiebeleid voorziet in een substantiële uitbreiding van ons webarchief. Terwijl we tot nog toe (en vanaf 2007) een beperkte, representatieve selectie van Nederlandse websites archiveerden, willen we dit gaan uitbreiden tot een 'nationale domeincrawl'. Dat wil zeggen dat we alles wat tot het openbaar toegankelijke Nederlandse web behoort, periodiek willen opnemen in onze collectie, door middel van geautomatiseerde webharvesting. Zo wenst de KB het hele Nederlandse webdomein als nationaal digitaal erfgoed veilig te stellen en duurzaam raadpleegbaar te houden voor onderzoek. De KB voelt hiertoe als nationale bibliotheek een speciale verantwoordelijkheid, omdat de archivering van het nationale webdomein internationaal gezien behoort tot de (wettelijke) taak van nationale bibliotheken.

5. Webarchieven van nationale bibliotheken in het buitenland vinden hun basis veelal in depotwetgeving. Deze wetgeving regelt dat de binnen de landsgrenzen gevestigde uitgevers een

¹ Een toelichting over emulatie wordt gegeven in de gezamenlijke reactie van Nederlandse erfgoedinstellingen.

² Zo is webarchivering ook een belangrijk thema binnen het Netwerk Digitaal Erfgoed (NDE).

exemplaar van hun publicaties dienen te deponeren bij de nationale bibliotheek voor eeuwige bewaring. In het grootste deel van de landen in de wereld is depotwetgeving van kracht, vaak al eeuwenoud en stammend van vóór de invoering van auteurswetgeving. Deze nationale depotwetten zijn in veel landen inmiddels aangepast aan onze digitale tijd, zodat de depotplicht zich daar nu ook uitstrekt tot digitale inclusief online publicaties, waaronder websites.³ Dit geldt ook voor de depotwetten van de meeste EU-lidstaten.⁴ Om uitgevers en makers te ontlasten van het aanleveren van hun online publicaties is veelal wettelijk geregeld dat nationale bibliotheken deze publicaties zelf vanaf internet mogen kopiëren (harvesten).⁵

6. Nederland kent sinds 1912 geen depotwetgeving meer. Wij prijzen ons gelukkig dat uitgevers hier te lande op vrijwillige basis bereid zijn hun publicaties ter bewaring beschikbaar te stellen aan de KB. Wat betreft de preservering van het Nederlandse webdomein⁶ wenst de KB als nationale bibliotheek niet bij haar buitenlandse collega's achter te blijven; hoe langer we wachten hoe meer nationale internetgeschiedenis er voorgoed verdwijnt. Om deze in de KB-collectie te kunnen opnemen, zijn we aangewezen op webharvesting door middel van een geautomatiseerde nationale domeincrawl. Gezien de enorme schaal van ons Nederlandse web is het voor de KB onbegonnen werk om voor webharvesting vooraf toestemming te vragen aan alle rechthebbenden; aan de circa negen miljoen websites die het Nederlandse openbaar toegankelijke webdomein rijk is, heeft nog eens een veelvoud aan rechthebbenden werk bijgedragen. Anders dan voor de beperkte selectie websites in ons huidige webarchief, is het voor een nationale domeincrawl niet meer mogelijk om website-eigenaren vooraf te contacteren.

7. Samen met Nederlandse erfgoedinstellingen pleit de KB dan ook met klem voor uitbreiding van de preserveringsexceptie om uit behoudsoogpunt werken te kunnen kopiëren van het Nederlandse openbaar toegankelijke web. De exceptie bestrijkt zo uitsluitend werken die gratis online toegankelijk zijn, ter bescherming van de economische belangen van rechthebbenden. Hiertoe kan aan artikel 16na lid 1 achteraan sub 2 het woord 'of' worden toegevoegd en een nieuw sub 3 dat luidt: 'het werk deel uitmaakt van het openbaar toegankelijke, Nederlandse deel van het internet'. Deze uitbreiding blijft ons inziens binnen de kaders van artikel 25 van de DSM-richtlijn, artikel 5 lid 2 sub c van de Auteursrechtlijn en de driestappentoets.

8. De KB benadrukt dat emulatie is vereist om de van internet geharveste werken duurzaam en zoveel mogelijk in hun oorspronkelijke vorm raadpleegbaar te kunnen houden. Zo maakten vroege websites bijvoorbeeld gebruik van inmiddels verouderde versies van Flash en JavaScript. Wellicht ten overvloede zij ook vermeld dat de door ons bepleite verruiming van de

³ Over de aangepaste depotwetgeving in diverse landen: <http://netpreserve.org/web-archiving/legal-deposit>.

⁴ Slechts met uitzondering van België, Ierland en Portugal. België past hiertoe nu haar depotwetgeving aan.

⁵ Bijvoorbeeld in Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.

⁶ Het veiligstellen hiervan beschouwen wij als deel van onze wettelijke taak inzake de nationale bibliotheekverzameling. Hiervoor dient de KB zorg te dragen op grond van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW, artikel 1.5 lid 2).

preserveringsexceptie ten behoeve van webharvesting en emulatie louter het maken van reproducties zou faciliteren en niet (enige vorm van) openbaarmaking.

Artikel 44: verruimde licenties voor out-of-commerce werken

9. Ten behoeve van een nadere invulling van het begrip 'niet (meer) in de handel verkrijgbaar' in artikel 44 lid 4 is de KB voor tekstpublicaties voorstander van gedifferentieerde vaststelling van een voorgeschreven periode die moet zijn verstreken sinds een werk voor het eerst in de handel verkrijgbaar was en na het verstrijken waarvan het werk geacht wordt niet meer in de handel te zijn. Deze mogelijkheid wordt vermeld in overweging 37 van de richtlijn.

10. De betekenis van het tweede lid van artikel 44 is ons onduidelijk. De formulering verschilt van die van het equivalent in artikel 8 lid 6 van de richtlijn, dat bepaalt dat de cbo representatief moet zijn voor *de lidstaat waarin* de erfgoedinstelling is gevestigd. Maar ook deze bepaling vinden wij niet helder. Wij hebben veel werken van niet-Nederlandse, uit de EU afkomstige makers in de collectie en willen graag weten welke cbo in welk land bevoegd is om hierover een licentie te sluiten. Deze vraag zien wij dan ook graag opgehelderd in de wet of MvT. Als KB willen wij graag benadrukken dat het antwoord voor ons van direct urgent belang is voor wat betreft in Vlaanderen uitgegeven out-of-commerce tekstpublicaties van Vlaamse auteurs in onze collectie, die wij graag middels een verruimde licentie online beschikbaar zouden willen kunnen stellen.

11. De KB neemt als nationale bibliotheek en grote digitaliserende partij graag deel aan de stakeholderdialogo over verruimde licenties.

Tot slot willen wij het kabinet en de betrokken ministeries hartelijk danken voor de mogelijkheid om op het implementatiewetsvoorstel te reageren.

Hoogachtend,

Dr. E.J.B. Knibbeler

Algemeen Directeur KB | Nationale Bibliotheek van Nederland